

* ПОЗИЦІЯ * ПОЗИЦІЯ * ПОЗИЦІЯ * ПОЗИЦІЯ * ПОЗИЦІЯ * ПОЗИЦІЯ * ПОЗИЦІЯ *

Ситуацію, що склалась в учительському середовищі держави, задовільною назвати важко. Низький рівень заробітної плати, падіння престижу учительської професії, небажання випускників педагогічних вишів працювати в школі, негативне ставлення значної частини учнівської молоді та батьків до школи і вчителя... Про ці речі говорять практично всі, однак діє у напрямі нормалізації ситуації далеко не кожен. Тим паче важливою є ініціатива Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова щодо стратегії підтримки вчителя, модернізації його підготовки у відповідності з викликами глобалізованого суспільства та сучасного українського державотворення.

Особливості цього процесу та його основні напрями ми попросили пояснити ректора університету, академіка НАПН України Віктора Андрущенка.

— Як Ви оцінюєте ситуацію в педагогічному просторі держави і які проблеми та суперечності потребують невідкладного вирішення?

— Вона далеко неоднозначна. З одного боку, школа ніби то й працює; з другого — суспільство вже не може закривати очі на ті проблеми, які її пронизують — фінансові негаразди, матеріальна незабезпеченість, кадровий голод... Суспільство має повернутись обличчям до школи і вчителя, а не відсторонювати їх на більш пізній час. Головною серед цих проблем є проблема підготовки нового вчителя, який би міг відшукати відповіді на виклики епохи й реалізувати їх у щоденній навчально-виховній практиці. Вчитель традиційної підготовки і досвіду здійснити останнє не зможе. Випускники ж педагогічних вишів до школи йти не поспішають. Школа "замулюється" повсякденністю. З неї пішли новаторство і творчість. Вона катастрофічно відстала від життя. Суспільство стомилось від повсякденних реальних і міфологічних зауважень і скарг "на школу і вчителя". Вчитель просто розгубився під натиском більшої мірою ірраціональних суспільних інновацій, які він не може осягнути. Як пояснити учневі, чому майже щоденно ростуть ціни; чому лукавлять політики; чому колишні дебошири чи секретарями; чому на підтримку депутатів виділяють значні кошти в той час, як їх не вистачає на утримання сирітських будинків, армії; чому

мують практичні компетенції, зрошують цінності, сіють вічне, добре, справедливе. Проблем, звичайно, у нас, як і в системі освіти загалом, більш, ніж достатньо. Й першою серед них я б назвав проблему фінансування вишу. Грошей явно недостатньо. Й ми маємо, з одного боку, економити кошти; з другого — використати всі наявні можливості для того, щоб їх поповнити. Другою не менш болючою проблемою є проблема "старіння кадрів". Омолодження університету шляхом залучення талановитої молоді пов'язане із їх

Віктор
Андрущенко:

Національний педагогічний... Орієнтація на вчителя

виш України — Національний педагогічний імені М.П.Драгоманова (разом з НАПН України та Асоціацією ректорів педагогічних університетів) взяв на себе означену відповідальність й успішно справився з нею. Нашими науковцями та педагогами розроблені фундаментальні підвалини філософсько-світоглядної, політологічної та культурологічної підготовки вчителя, оновлені аксіологічні засади природничо-наукової та фізико-математичної освіти, започатковані нові напрями підготовки фахівців для гуманітарної сфери, зокрема, із соціальної педагогіки, екології, туризму тощо. На часі новий поворот, обумовлений потребами практики. Він може бути виражений однією фразою: обличчям до вчителя! Ми переконані в тім, що від оновленої теорії педагогічної політики треба переходити до конкретної практики підготовки нового вчителя.

— Але ж педагогічна практика в університеті була завжди, чи не так?

— Звичайно, однак сьогодні вона має здійснюватись у новому змісті і форматі. Кожен студент-практикант має знайти у школі "свого вчителя", пройтись слід у слід усією площею "мінного поля" педагогічного процесу, зробити власні висновки, доповісти й захистити їх на засіданні відповідної кафедри.

— Якими якостями має володіти майбутній вчитель, щоб бути цікавим і суспільно затребуваним? Як інновації у цьому контексті впроваджуються в університеті?

— Насамперед, учитель має бути компетентним у царині предмету, який він викладає, постійно працюва-

годинний, а потім і більш тривалий час для спілкування з комп'ютером. Те ж саме стосується й впровадження новітніх мовних стратегій. Майбутні педагоги повинні блискуче володіти українською і однією-двома іноземними мовами. За для цього ми організуємо в університеті відповідні україномовні та англійськомовні лекторії, круглі столи на телебаченні, створюємо своєрідні агітмайданчики, де б наші студенти і викладачі доступно переконували всіх і кожного, що знати мову — рідну та іноземну — це престижно, що з цього розпочинається кар'єрне зростання особистості, що мова — це загальна культура людини і її велика перспектива.

— Чи багато абітурієнтів обирають вчительську професію?

— Незважаючи на те, що професія вчителя не гарантує забезпеченого життя, кількість бажаючих вступити до педагогічного університету не зменшується, і конкурс не падає. Загальний показник популярності університету серед абітурієнтів 2015 року був досить пристойним — 4-5 осіб на одне бюджетне місце, а на деякі спеціальності — видавнична справа та редагування, іноземні мови, інформатика — цей показник сягає 30-60 осіб! Інтерес абітурієнтів до нашого вишу пояснюється просто — високий рівень теоретичної і практичної підготовки та якості освіти.

— Майбутній вчитель також має бути вчителем-новатором, вчителем-науковцем.

— Формування цих здібностей розпочинається зі студентської лави, від першого семінару, практики, курсової чи дипломної роботи. В університеті здійснюється поступовий перехід до так званої "наукової освіти", в контексті якої викладач і студент мають сформувати й проявити дослідницькі здібності, креативність, творчість. Як на мій погляд, наукову освіту слід розповсюджувати й на школу. У цьому плані, кожен студент, аспірант, докторант, науковець повинен мати змогу безкоштовної публікації для захисту своєї творчої — курсової, дипломної, дисертаційної — роботи, для публічного оприлюднення свого наукового доробку освітянській громадськості. В університеті засновано науковий часопис для студентів та аспірантів; створено наукове студентське товариство; проводяться студентські наукові фо-

инновіти їх діти унікають покарань за скоєні злочини... Й ще надто багато "чому" залишається без відповіді не тільки з боку вчителя, але й від суспільства загалом. При мізерній зарплаті, принизливому суспільному статусі, браку інформації, перманентної неуваги суспільства, держави і батьків, вчитель виявився загнаним у глухий кут. Де вже там щось передати дітям! Невтішна ситуація, що склалася, потребує радикальних змін. З одного боку — суспільних (статус вчителя, оплата праці, забезпечення засобами навчання тощо). З другого — практично-педагогічних: до школи мають прийти нові покоління вчителів, підготовлених за новими програмами, підручниками, методиками і технологіями, покликаними до життя його новим поворотом — входженням у інформаційну епоху, глобальне суспільство знань.

— Яке місце в систем сучасної вищої освіти займає університет і над якими проблемами щодо модернізації його діяльності ви сьогодні працюєте?

— Наш університет є визнаним лідером педагогічної освіти держави. За розробками його наукових шкіл, здобутих у тісній співпраці з науковцями Національної академії педагогічних наук України, здійснюється практично вся педагогічна — дошкільна, шкільна, позашкільна і вузівська освіта в Україні. Ми готуємо такого вчителя, до якого з радістю йдуть школярі і якому батьки довіряють навчання та виховання власної дитини. За більш як 180 років свого існування університет підготував майже 185 тисяч учителів, які працювали свого часу або ж працюють нині практично в кожному навчальному закладі кожного регіону держави. Наші випускники вирізняються високим рівнем знань, компетенцій та соціального досвіду. Стрижнем їх світогляду є національна ідея українського державотворення, розвитуку національної мови та культури. Цілком закономірним є те, що вони — ефективні і затребувані — щедро дарують дітям науки й знання, фор-

забезпеченням житлом. На жаль, такої можливості ми не маємо. На третє місце я б поставив оновлення змісту освіти та матеріальної бази навчального процесу — оновлення комп'ютерної техніки, встановлення мультимедійних дощок, лінгвотехніки, забезпечення функціонування баз навчальних практик, створення належних умов у студентських гуртожитках, проведення ремонтних робіт в навчальних корпусах і гуртожитках тощо.

— Чи не на ці проблеми звертали увагу студенти-активісти, за запрошенням яких в університеті працювали чисельні комісії Міністерства освіти і науки?

— Так, і не зовсім. Цілковиті справедливі зауваження студентів були абсолютизовані так званими рейдерами, які намагались захопити університет. На жаль, деякі студенти, які позиціонували себе "активістами", виявились втягнутими у внутрішні і зовнішні міжособисті і розпізнали це із запізненням. На разі в університеті створені робочі групи щодо усунення зауважень. Розробляється новітня концепція модернізації вишу. Головним у ній є стратегічна орієнтація університету на вчительську професію. Підготовка нового вчителя розглядається нами як найбільш відповідальне державне завдання, а його виконання — як суспільна місія університету. Переконавшись, наш сильний і їздатний колектив справившись з покладеною на нього відповідальністю.

— У чому конкретно виявляється означена стратегія?

— У попередні роки університет зосереджував увагу переважно на формуванні теоретичних (змістовних) та філософсько-методологічних засад формування нового вчителя. Це було обумовлено потребою подолання тоталітарної педагогіки колишнього СРСР та завданнями формування національної педагогічної політики. Власної, національної моделі педагогічного процесу Україна в ті часи не мала. Її треба було створити. Головний педагогічний

практик підготовки нового вчителя, на якого орієнтує суспільство. Й тут наш університет має продемонструвати свої лідерські функції.

— На чому має зосередитись університет у першу чергу?

— Перше. Підготовку вчителя слід розпочинати з підбору та залучення "свого абітурієнта", юнаків та дівчат, налаштованих на майбутню педагогічну діяльність. Адже відомо, що вчителем може бути не кожен. Для цього треба мати особливий внутрішній настрій, відповідні якості і здібності. Основна з них — любити дитину. Ми плануємо розгорнути комплекс робіт, спрямованих на виявлення таких випускників шкіл, проведення з ними спеціальної профорієнтаційної діяльності, залучення до педагогічного університету. Серед напрямів цієї роботи є активне відвідування шкіл, розширення та поглиблення співпраці із вчителями, впровадження тестів для відбору майбутніх педагогів, запрошення на навчання тих, хто мріє стати вчителем. Друге. Університет розгортає широку просвітницьку діяльність із формування привабливості та суспільної важливості (престижності) учительської професії. Ми будемо підтримувати вчителів-новаторів, узагальнювати та пропагувати їх досвід, відкрити при університеті предметні школи передового педагогічного досвіду, залучати європейський педагогічний досвід. Третє. Уже в найближчий час університет запропонує оновлену модель педагогічної освіти. В її основі — модернізація змісту освіти; впровадження інформаційних педагогічних технологій; суттєве зрощення українсько- та іноземномовної підготовки майбутніх вчителів. Четверте. Ми плануємо інтенсифікувати самостійну роботу студентів, їх практичну підготовку, розширити можливості щодо вибору студентами власної траєкторії навчального процесу. Центром цієї траєкторії має стати стійка орієнтація на вчительську професію. Основою її формування має стати розширена педагогічна практика.

вдосконалення є альфа і омега ефективності діяльності вчителя. Третє. Вчитель має бути високодуховною, моральною особистістю, уміти зрощувати духовність у своїх вихованців. Нарешті, ми повинні готувати конкурентоспроможного вчителя, адаптованого до ринкових і демократичних перетворень, здатного жити й творити в інформаційному суспільстві, глобальному світовому середовищі, бути громадянином Європи і світу і, одночасно, відданим патріотом української держави, речником національних інтересів.

— В учительській справі вирішальну роль відіграє психологічний аспект, через який молоді педагоги-початківці часто змушені визнавати свою професійну неспроможність.

— Дійсно, психологічна підготовка майбутнього вчителя потребує суттєвого поглиблення. Сучасний вчитель має бути психологом, однак... Вади, що мають місце в психологічній підготовці майбутніх педагогів — це один з мотивів, через які дехто з випускників не може працювати у школі. Ми намагаємося запобігти цьому. Відтворюємо психологічне навчально-педагогічне середовище, пройшовши горнило якого майбутній вчитель формує в собі потребу бути вчителем, відчуває внутрішній інтерес до цієї професії і, не зважаючи на обставини, вже ніколи не зрадить вчительському покликанню.

— Серед різноманітних якостей, якими має володіти вчитель, на одному з перших місць знаходяться освоєння інформаційних технологій та мовних стратегій.

— Поза всяким сумнівом. Між тим, в реальності маємо те, що нинішні учні та студенти володіють цими здібностями на багато краще, ніж їхні вчителі. Ми намагаємося організувати навчання так, щоб високі інформаційні технології стали органічною потребою кожного викладача, аспіранта і студента. У перспективі йдемо до того, що кожен студент університету — майбутній вчитель — буде мати щотижневий п'яти-семи

руми тощо. Наша мета — підвищити самостійність, творчу активність кожного, хто планує бути вчителем. Зосереджуючись на навчально-виховній, науковій, соціальній, організаційній, управлінській роботі з молоддю, ми не повинні нав'язувати студенту власну волю, а створювати можливість для вияву самостійності, самоорганізації, творчої активності. Кожен студент має відчути власну перспективу, зрозуміти і реалізувати своє Я — як індивідуальне, так і колективне. Більшість наших студентів свідомо обрала вчительську професію, тож ми зобов'язані підтримати цей вибір належною організацією навчально-виховного процесу, різноманітними формами педагогічної практики. Але це тільки половина справи. Головне ж полягає у тому, щоб вступити зі студентом в активний діалог, встановити партнерські стосунки. А для цього ми намагаємося створити таку інфраструктуру університету, яка б формувала і відтворювала гуманітарну ауру майбутнього педагога. Зв'язок зі студентами, особливо з нашими випускниками, університет повинен підтримувати впродовж усього життя. Кожен факультет, кафедра, лабораторія повинні знати, де працюють його випускники, якої допомоги — наукової, методичної, психологічної — вони потребують. З другого боку, кожен випускник має піклуватись про свою альма-матер, і якщо є така можливість, постійно допомагати їй, як це робиться в усіх університетах світу. Цьому сприяє створена при університеті Асоціація його випускників — "Драгоманівська родина", періодичні форуми випускників, постійна робота з учителями загальноосвітніх шкіл в центрі і на місцях.

В університеті панує порядок, заснований на довірі до людини і, одночасно, на високій вимогливості. Ми прагнемо сформувані унікальне культурно-виховне середовище. Будь-які питання приймаються колективно і з повагою до традицій університету, потреб студентів, викладачів, співробітників.